

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet, Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:

2016/00709-048 HST015
810.6

DATO:

1.3.2017

STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET I 2016 - RIKSADVOKATENS BEMERKNINGER

Det følger av tildelingsbrevet til Den høyere påtalemyndighet at riksadvokaten tertialvis skal orientere i eget brev om resultatene for politiets straffesaksbehandling, og i den forbindelse gi sin vurdering av politiets innsats mot organisert kriminalitet. Til sistnevnte bemerkes at dette er gitt i årsrapporten vår til departementet, og vi viser til denne.

Vi beklager at dette brevet kommer etter fristen, som var 15. februar.

Politidirektoratet utga 20. januar i år *Kommenterte STRASAK-tall*, som er en redegjørelse for anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling i 2016. Direktoratets redegjørelse er i år både grundig og omfattende, og riksadvokaten kan i det vesentlige slutte seg til de vurderinger som der gis.

Rapporten bygger i hovedsak på statistikker fra Strasak, som er politiets arbeidsregister. Innføringen av ny straffelov i 2015 medførte endringer i enkelte av statistikkgrunnlagene idet det ble innført en del nye statistikkoder, koder ble overført andre statistikk-grupper/sakskategorier og det skilles ikke lenger mellom forbrytelser og forseelser. Endringene innebærer at det i en rekke sammenhenger er utfordrende å foreta sammenligninger med tidligere år. Vi viser til orienteringen om dette i de to tertialrapportene herfra i 2016.

1. Anmeldte lovbrudd

Det er totalt, for landet som helhet, registrert 337 111 anmeldelse lovbrudd i 2016 (13 661 undersøkelsessaker er ikke inkluderte), jf. JUS 068. Dette er en reduksjon sammenlignet med 2015 hvor det ble registrert 352 238 anmeldelser. Reduksjonen er på 15 127 anmeldelser eller 4,2 %. Den tendens til nedgang i registrerte anmeldelser for landet som helhet, som har vært konstatert siden 2013, fortsetter således i 2016, jf. tabell 1, som viser utviklingen i antall registrerte anmeldelser totalt for landet som helhet i perioden 2011 til 2016.

Tabell 1: Antall registrerte anmeldelser for landet som helhet 2011-1016 JUS 068

	2012	2013	2014	2015	2016
Antall registrerte anmeldelser	394 603	389 606	372 931	352 238	337 111
Differanse i antall anmeldelser	+ 12 839	- 4 997	- 16 675	- 20 693	- 15 127

Det er tilsynelatende store endringer innen enkelte kriminalitetstyper de siste årene, jf. neste tabell:

Tabell 2: Antall registrerte anmeldelser innen ulike kriminalitetstyper for landet som helhet 2014-1016, JUS 068

Sakskategori	2014	2015	2016
Økonomi	7 719	10 759	26 596
Vinning	156 197	137 129	113 610
Vold	26 669	28 388	31 702
Seksuallovbrudd	4 779	5704	7 066
Narkotika	48 067	44 708	39 728
Skadeverk	17 408	17 001	16 952
Miljø	2 204	2 300	2 397
Arbeidsmiljø	866	860	791
Trafikk	59 850	57 872	58 181
Annen	49 122	47 517	40 088

Den betydelige økningen i økonomiske lovbrudd startet høsten 2015 ved innføringen av ny straffelov, og skyldes i hovedsak at de alminnelige bedragerier, som tidligere ble regnet som vinningslovbrudd, nå kategoriseres som økonomiske lovbrudd. Dessuten ble det gjort enkelte andre endringer i kategorisering av lovbrudd som statistisk økte antallet økonomiske lovbrudd. Dette forklarer også mye av nedgangen i vinningskriminaliteten, men her er det i tillegg en reell nedgang. Det ble for øvrig registrert 3 077 anmeldelser av grovt tyveri fra bolig i 2016, mot 3 233 året før.

Det ses også en forholdsvis stor nedgang i antall registrerte *narkotikalovbrudd*. Nedgangen er særlig knyttet til de mindre grove forhold, men også antall anmeldelser for grov narkotikakriminalitet har en svak nedgang (fra 1 108 til 1 067 anmeldelser).

Tabell 2 ovenfor synes også å vise en tydelig økning i *voldskriminaliteten*. Men også her er hovedårsaken til økningen endringer i grunnlaget for statistikk etter den nye straffeloven. Det er mange kriminalitetsformer som faller under kategorien voldslovbrudd. Bare litt under halvparten, 14 715 anmeldelser i 2016, gjelder gruppen krenkelse og skade mot kropp og liv (som i stor grad tilsvarer forbrytelse mot liv, legeme og helbred etter den gamle straffeloven). Disse overtredelsene økte fra 14 228 i 2015 til, som nevnt, 14 715 i 2016. Antall anmeldelser for mishandling i nære relasjoner økte svakt, fra 3 337 i 2015 til 3 450 i 2016. For øvrig kan en merke seg at det også i 2016 er registrert få anmeldelser for menneskehandel, 46 i alt, hvorav fire grove tilfeller. Dette er det laveste antall anmeldelser de siste fem år.

Antall anmeldelser for *seksuallovbrudd* har fortsatt å øke, og det registreres en økning på 1 362 saker i 2016 sammenlignet med 2015. De siste to årene har anmeldelsene for seksuallovbrudd økt med nesten 50 % (47,9 % fra 2014). Størst er økningen i anmeldelser som gjelder seksuelle overgrep mot barn. En økt tendens de senere år er internettrelaterte overgrep mot barn, ikke sjelden med mange ofre for den enkelte overgriper.

Både saker om mishandling i nære relasjoner og seksuelle overgrep er krevende å etterforske og påtalebehandle, særlig der barn er involvert og det må foretas tilrettelagt avhør etter straffeprosessloven § 239, jf. samme lovs §§ 239 a-f. Det er satt stramme frister for gjennomføring av slike avhør. Politidirektoratet opplyser i Kommenterte STRASAK-tall at det i 2016 ble gjennomført ca. 5 500 førstegangsavhør og i underkant av 400 supplerende avhør.

2. Saksavgjørelser

2.1 Påtaleavgjørelser totalt

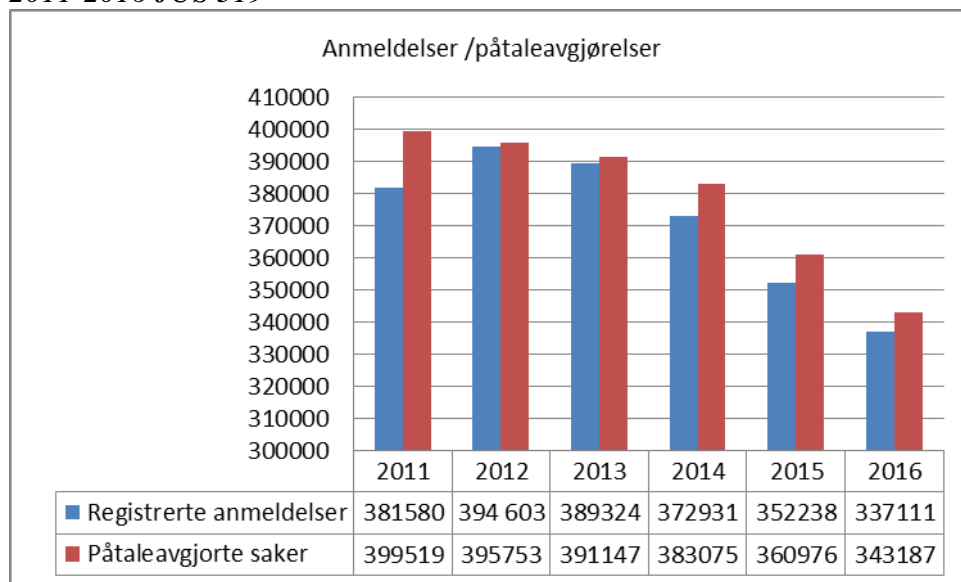
Det ble totalt for landet som helhet *påtaleavgjort* 343 187 saker i 2016, jf. JUS 319. Dette er en nedgang på 17 789 saker eller 4,9 % sammenlignet med 2015, hvor det totalt ble påtaleavgjort 360 976 saker. Nedgangen må, som for tidligere år, ses i sammenheng med nedgangen i antall registrerte anmeldelser, jf. punkt 1.

Tabell 3: Antall påtaleavgjørelser for landet som helhet 2011-2016 JUS 319

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt antall påtaleavgjørelser	399 519	395 753	391 147	383 075	360 976	343 187
Endringer i antall saker sammenlignet med foregående år	-10 287	-3 766	-4 606	-7 072	-22 099	-17 789

Antall påtaleavgjorte saker er også i 2016 høyere enn antall registrerte anmeldelser i 2016, jf. diagram 1 nedenfor. Over tid og gitt samme saksammensetning og ressurstilgang til straffesaksarbeidet burde dette gi en merkbar reduksjon i antall restanser, jf. nærmere punkt 5.

Diagram 1: Antall anmeldelser og påtaleavgjørelser for landet som helhet 2011-2016 JUS 319

Ser man på antall påtaleavgjørelser innen de ulike sakskategoriene, jf. tabell 4 nedenfor, er det flest avgjørelser innen kategoriene vinning, narkotika og trafikk.

Tabell 4: Antall påtaleavgjørelser innen ulike sakskategorier for landet som helhet i 2016 JUS 319

Sakskategori	2016	
	Antall saker	% andel av de påtaleavgjorte sakene
Økonomi	25 510	7 %
Vinning	117 990	34 %
Vold	30 661	9 %
Seksuallovbrudd	6 166	2 %
Narkotika	42 730	13 %
Skadeverk	17 046	5 %
Miljø	2 448	1 %
Arbeidsmiljø	798	0
Trafikk	59 142	17 %
Annet	40 696	12 %
Totalt	343 187	100 %

2.2 Oppklarte saker og oppklaringsprosent

Totalt er 172 035 av de 343 187 påtaleavgjorte sakene i 2016 oppklart.¹ I 2015 var 182 869 av de 360 979 påtaleavgjorte sakene oppklart. Resultatet må sees i sammenheng med at det totale antallet påtaleavgjørelser har gått ned i perioden. Nedenstående tabell viser en oversikt over totalt antall oppklarte saker for landet som helhet i perioden 2012-2016. Med unntak av 2014, hvor slike saker økte sammenlignet med foregående år, har det vært en reduksjon i antall oppklarte saker i perioden.

Tabell 5: Antall oppklarte saker totalt for landet som helhet 2012–2016 JUS 319

	2012	2013	2014	2015	2016
Landet som helhet	186 390	185 891	188 453	182 869	172 035

Det er ikke satt noe landsdekkende gjennomsnittsmål for 2016. Resultatet på landsbasis ble 53,4 %. Det er 0,4 prosentpoeng mindre enn i 2015, men høyere enn i de foregående årene. Her tilføyes at endringer i kriminalitetens sammensetning påvirker oppklaringsprosenten. F. eks. vil nedgang i vinningslovbrudd, som har relativt lav oppklaring, normalt føre til bedret oppklaringsprosent totalt sett.

Neste tabell viser hvordan de oppklarte sakene fordeler seg mellom de ulike sakskategoriene, og oppklaringsprosenten for disse:

¹ Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse (siktelse med forslag tilståelsesdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleunntatelse) som regnes som oppklarte, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgning henlegges. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strasak som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler er henleggelse begrunnet i at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold, henleggelse fordi anmeldelsen vurderes å være åpenbart grunnløs og henleggelse fordi det anmeldte forhold er vurdert ikke å være straffbart (ikke rammes av noen straffebestemmelse).

Tabell 6: Antall oppklarte saker innen ulike sakskategorier for landet som helhet og oppklaringsprosenten innen de ulike kategoriene - JUS 319

Sakskategori	Antall 2016	Oppkl.prosent 2016
Økonomi	6 521	31,7 %
Vinning	27 431	25,1 %
Vold	16 618	56,1 %
Seksuallovbrudd	3 752	64,1 %
Narkotika	35 157	83,1 %
Skadeverk	3 575	21,6 %
Miljø	1 135	57,2 %
Arbeidsmiljø	273	62,2 %
Trafikk	49 349	85,1 %
Annen	28 024	74,8 %
Sum og gjennomsnitt	172 035	53,4 %

Endringene i statistikkgrunnlaget fra 1. oktober 2015 gjør det vanskelig å sammenligne resultatene på overordnet nivå i 2016 med tidligere år, jf. foran. Særlig gjelder dette for økonomi- og vinningslovbrudd. Oppklaringsprosenten for seksuallovbrudd har en markert stigning fra 61,8 % i 2015 til 64,0 % i 2016. Den har for øvrig steget helt siden 2013, da den var på 60,2 %. Økt oppklaring på dette området ansees reell (ikke knyttet til endringer i statistikkgrunnlaget). Oppklaringsprosenten for voldslovbrudd synes relativt konstant å befinne seg rundt 55-56 prosent selv om det er en del endringer i hvilke typer lovbrudd som fra 2015 regnes til denne sakskategorien. Høy oppklaring i narkotika- og trafikksaker er naturlig i og med at dette er lovbrudd som oftest oppdages og anmeldes av politiet selv.

2.3 Fordeling av positive påtaleavgjørelser på ulike påtalevedtak

Som følge av at antall påtaleavgjorte saker er redusert, er naturlig nok også antallet positive påtaleavgjørelser, dvs. saker avgjort med forelegg, siktelsler, tiltalebeslutning, påtaleunntatelse eller konfliktråd, gradvis blitt noe færre senere år, jf. tabell 9. Totalt ble det i 2016 er truffet 161 085 positive påtaleavgjørelser, mens det i 2014 ble det truffet 172 815, hvilket gir en reduksjon på 11 730 avgjørelser fra 2014 til 2016.

Den forholdsmessige fordelingen av de positive saksavgjørelsene må ses i sammenheng med saksporteføljens sammensetning. Selv om det i de senere år har vært en viss endring i denne jf. punkt 1, registreres det kun små endringer i den forholdsmessige fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene. Dette kan ha sammenheng med at de største endringene i kriminalitetsbildet er knyttet til en reduksjon i antall vinnings saker. Dette er saker som i stor grad henlegges etter bevisets stilling og hvor det i mindre har blitt truffet positive påtaleavgjørelser.

Tabell 7: Påtaleavgjorte forhold fordelt på positive påtaleavgjørelser landet som helhet 2014–2015 JUS 322

Påtaleavgjørelser	2014		2015		2016	
	Antall	% andel	Antall	% andel	Antall	% andel
Forelegg	78 195	45 %	76 270	45 %	73 021	45 %
Siktelsler (tilståelsesdom)	30 803	18 %	28 700	17 %	26 500	16 %
Tiltalebeslutning	52 126	30 %	51 462	31 %	49 311	31 %
Påtaleunntatelse	8 322	5 %	7 931	5 %	8 881	6 %
Konfliktråd	3 370	2 %	3 695	2 %	3 372	2 %

Antall forhold hvor det er utstedt *forelegg* er redusert fra 76 270 i 2015 til 73 021 i 2016. Dette utgjør en reduksjon på 3 249 forhold. Forholdsmessig sett utgjør foreleggene 45 % av de positive påtaleavgjørelsene i perioden 2013-2016. Nedgangen antas i noen grad å ha sammenheng med den reduksjon i antall mindre grove narkotikaforhold som er registrert i de senere år, jf. punkt 1. Dette er forhold som ofte blir avgjort med forelegg og nedgang i antall anmeldelser antas således å kunne påvirke antallet slike reaksjoner.

Også antall forhold avgjort med *tiltalebeslutning* er redusert i 2016 sammenlignet med 2015, dvs. fra 51 462 i 2015 til 49 311 i 2016. Sammenlignet med 2014 er antall forhold avgjort med tiltalebeslutning redusert med 5 174 eller 6 %. Forholdsmessig sett utgjør denne avgjørelsestypen 31 % av de positive påtaleavgjørelsene både i 2015 og 2016, mens den i 2014 utgjorde 30 %. I utgangspunktet er det i de alvorligste forholdene at det blir utferdiget tiltale. Irettføringen av sakene genererer et ytterligere ressursbehov særlig hos påtalemyndigheten, men også hos politiet for øvrig. En reduksjon i antall tiltaler bør som utgangspunkt gi et redusert ressursbehov, gitt at det ikke er vesentlige endringer i sakenes kompleksitet og bevisbilde. De senere år har det imidlertid vært en økning i enkelte sakstyper som tradisjonelt anses som komplekse saker, som seksuallovbrudd og mishandling i nære relasjoner. I den grad barn er involvert, vil det være behov for å gjennomføre tilrettelagte avhør, noe som er tidkrevende og som stiller særskilte krav til kompetanse hos både avhører og påtaleansvarlig.

Antall forhold avgjort med *siktelse* (tilståelsesdom) er redusert fra 28 700 til 26 500 og utgjør forholdsmessig sett 16 % av de positive påtaleavgjørelsene i 2016 mot 17 % i 2015. Antall saker til konfliktråd er redusert fra 3 695 i 2015 til 3 372 i 2016. Antall forhold avgjort med *påtaleunnlatelse* er den eneste avgjørelsestypen som viser en økning i 2016 sammenlignet med 2015, dvs. fra 7 931 i 2015 til 8 881 i 2016. Denne avgjørelsestypen utgjør forholdsmessig sett 6 % av de positive påtalevedtakene i 2016, mens den i 2015 og 2014 utgjorde 5 %.

3. Saksbehandlingstid

3.1 Generelt

Saksbehandlingstiden måles fra anmeldelse registreres til saken blir påtaleavgjort.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse for *alle saker* er i 2016 71 dager. For de *oppklarte sakene* er saksbehandlingstiden 94 dager, jf. JUS 319. Dette er tilnærmet samme resultat som i 2015, hvor saksbehandlingene totalt for *alle påtaleavgjorte saker* var 73 dager og for de *oppklarte sakene* 95 dager.²

Det er store variasjoner mellom politidistriktene. Fem har en kortere gjennomsnittlig saksbehandlingstid enn landet som helhet. Dette er Oslo- og Øst politidistrikt som begge har 80 dager samt Agder politidistrikt som har 84 dager, Møre og Romsdal som har 79 dager og Troms som har 77 dager. Troms politidistrikt er politidistriktet med den korteste saksbehandlingstid i 2016, mens Vest politidistrikt har den lengste med 130 dager.

Saksbehandlingstiden varierer mellom de ulike sakskategoriene, jf. neste tabell:

² Det er ikke tilgjengelig statistikk som måler saksbehandlingstiden frem til rettskraft. For de påtaleavgjorte sakene med positive påtaleavgjørelser, som eksempelvis tiltaler, må det påregnes en viss saksbehandlingstid fra det er truffet påtaleavgjørelse og saken er endelig rettskraftig.

8: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ulike sakskategorier for landet som helhet (oppklarte saker) 2015-2016

Sakskategori	2015	2016
Økonomi	177	183
Vinning	96	98
Vold	119	111
Seksuallovbrudd	165	159
Narkotika	105	101
Skadeverk	108	100
Miljø	127	112
Arbeidsmiljø	236	253
Trafikk	74	68
Annen	80	85
Sum	96	94

Arbeidsmiljøsakene har høyest saksbehandlingstid for de oppklarte sakene i 2015 og 2016 med henholdsvis 253 og 236 dager. Riksrevisjonen har i sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet av 21. juni 2016 (Dokument 3:15 2015-2016) fremhevet bl.a. at lang saksbehandlingstid og svak fremdrift i etterforskningen gjør det vanskelig å innfri Stortingets forutsetning om at lovbrudd i arbeidslivet skal føre til reaksjoner og konsekvenser for den som bryter loven.

Det registreres en liten nedgang i saksbehandlingstiden for *volds- og seksuallovbruddene*. Dette er en positiv utvikling innen to saksområder, hvor det har vært en økning i antall saker. Rask saksbehandling er viktig for å oppklare disse sakene og av stor betydning for de involverte.

3.2 Saker med fastsatte saksbehandlingsfrister

Voldssaker med frist

I saker som gjelder grov kroppskrenkelse, kroppsskade og grov kroppsskade (straffeloven §§ 272-274) skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.

I 2016 avgjorde politiet totalt 3 371 voldssaker med frist, jf. JUS 605, med gjennomsnittlig saksbehandlingstid (oppklarte saker) på 106 dager. Dette er en tilbakegang fra 2015 da resultatet var 97 dager, og det er langt over den frist på 90 dager som er utgangspunktet. En må tilbake til 2011 for å finne et svakere resultat (111 dager).³ For øvrig ble 49,6 % av disse forholdene oppklart, noe som er omtrent på samme nivå som i 2015 (49,3 %).

Resultatene varierer også på dette området fra distrikt til distrikt. Kun to av politidistriktene, dvs. Sør-Øst- og Agder politidistrikt har overholdt fristen med henholdsvis 88 og 66 dager i saksbehandlingstid for de oppklarte sakene. Den lengste saksbehandlingstiden har Vest politidistrikt med 122 dager.

Ungdomssaker

I saker mot personer som er under 18 år på gjerningstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

³ Innføringen av ny straffelov 1. oktober 2015 har ikke endret nevneverdig ved beregningsgrunnlaget for denne parameteren.

Totalt avgjorde politiet 12 903 saker i 2016 hvor gjerningspersonen var under 18 år mot 12 370 i 2015, jf. JUS 613. Det har siden 2008, hvor det var 25 818 saker med gjerningspersoner under 18 år, vært en jevn og betydelig nedgang i antall ungdomssaker. Med andre ord er det første gang på lang tid at det registreres en økning i antall saker med unge lovbrøyttere.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de oppklarte sakene var i 2016 for landet som helhet 39 dager mot 33 dager i 2015, og 42 dager totalt. Resultatene er som tidligere år innen den fastsatte fristen.

Tre av politidistriktene overholdt ikke fristen på 42 dager i 2016 (oppklarte saker). Dette er Oslo politidistrikt som har en saksbehandlingstid på 47 dager, samt Vest- og Møre og Romsdal politidistrikt som begge har 48 dager.

Voldtektssaker

Etter drøftinger mellom Politidirektoratet og riksadvokaten er det fastsatt et mål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid i voldtektssaker (straffeloven §§ 272-274) på 130 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet.

Det foreligger ikke sentral statistikk for disse sakene. Politidirektoratet opplyser i Kommenterte STRASAK-tall 2016 at det totalt ble påtaleavgjort 1 405 voldtektssaker i 2016 med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 176 dager for de oppklarte sakene, og for øvrig 178 dager for alle til sammen.

4. Saksbeholdning og restanser JUS 089

4.1 Total saksbeholdning

Tabellen nedenfor gir en oversikt over saksbeholdningen i politiet til fortsatt behandling ved utløpet av det enkelte år i perioden 2012-2016, fordelt mellom påtaleavgjorte og ikke-påtaleavgjorte saker.

Tabell 9: Saksbeholdning for landet som helhet 2012-2016 JUS 089

	2012	2013	2014	2015	2016
Under arbeid, ikke påtaleavgjort	82 243	85 381	79 113	73 244	68 372
Påtaleavgjort, men ikke rettskraftige	83 849	84 511	86 309	88 583	82 806
Total saksbeholdning	166 092	169 892	165 432	161 827	151 178

Antall saker under behandling og deres sammensetning gir viktig informasjon om løpende arbeidsmengde innen straffesaksjeden, "liggetid" og hvilken saksbehandlingstid som kan forventes fremover. Få restanser og særlig få gamle restanser er en forutsetning for kort saksbehandlingstid.

Ved utgangen av 2016 er saksbeholdning for landet som helhet på totalt 151 171 ikke rettskraftige saker, jf. tabell 9 over. Av disse er 68 372 eller 45 % *ikke påtaleavgjort* dvs. sakene er under etterforskning, til koordinering eller hos jurist for påtaleavgjørelse. 82 806 saker eller 55 % er *påtaleavgjort, men ikke rettskraftige*. Dette innebærer at sakene er oppklart og gitt en positiv påtaleavgjørelse, men ikke endelig avsluttet fordi det eksempelvis er tatt ut tiltale og saken er eller skal til domstolsbehandling eller det avventes vedtakelse av utstedte forelegg mv.

Som tabellen viser økte den totale saksbeholdningen fra 2012 til 2013, mens det senere har vært en gradvis reduksjon. Den generelle nedgangen antas å være en naturlig følge av at det siden 2013, som nevnt, har vært færre registrerte anmeldelser, jf. punkt 1.

4.2 Restanser

Som restanse regnes alle saker som ikke er avgjort innen tre måneder etter at anmeldelse ble registrert. En skiller mellom påtaleavgjorte og ikke-påtaleavgjorte saker.

4.2.1 Restanser, ikke påtaleavgjorte saker

I Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev for 2016 til Politidirektoratet var det stilt opp et resultatkrav om at

- antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder ikke skulle overstige 6 000, og
- antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder ikke skulle overstige 30 000

Resultatkravet ble ikke innfridd idet tallene pr. utløpet av 2016 viste henholdsvis 7 076 og 35 504 saker i restanse.

Tabell 10: Alderssammensetningen av ikke påtalebehandlede saker JUS 089

	2012	2013	2014	2015	2016
0-3 mnd.	41 052	40 350	38 343	35 829	32 868
3-6 mnd.	17 808	18 111	16 392	15 119	15 284
6-12 mnd.	15 940	17 626	16 219	14 385	13 144
Over 12 mnd.	7 313	9 292	8 171	7 911	7 076

Tabellen viser sammensetningen aldersmessig av saksbeholdningen ikke-påtaleavgjorte saker ved utløpet av årene 2012-2016. Av dette utgjør *restansene*:

Tabell 11: Restanser (dvs. eldre enn 3 mnd.) ikke-påtaleavgjorte saker 2012-2016

2012	2013	2014	2015	2016
41 311	45 031	40 780	37 415	35 504

Ikke-påtaleavgjorte saker i restanse er i en treårsperiode redusert med ca. 9 500 saker, jfr. tabell 11, eller ca. 21 %. Også antallet ikke-påtaleavgjorte nye saker (yngre enn 3 måneder) er redusert i perioden, jfr. tabell 10,

Ser man på alderssammensetningen av de ikke påtaleavgjorte sakene fremgår det av tabell 10 at det siden 2012 har vært en nedgang i alle aldergruppene. I et femårsperspektiv er de eldste restansene likevel bare ubetydelig redusert (2016 sammenlignet med 2012), i motsetning til både beholdningen med nye saker og med de andre restansegruppene.

Den generelle reduksjonen i beholdningen av ikke påtaleavgjorte saker antas i stor grad å ha sammenheng med færre antall anmeldelser registrert de senere år, jf. punkt 1.

Den registrerte reduksjonen i antall mindre alvorlige narkotikaforhold antas å ha påvirket antall saker mellom 0-3 måneder, da også dette er saker som i utgangspunktet krever liten etterforskning og har utgjort en forholdvis stor del av sakene mellom 0-3 måneder, men i mindre grad gått inn i de eldre saksporteføljene. Det samme vil gjelde for reduksjonen av vinningslovbrudd.

Voldssakene utgjorde i 2016 kun 9 % av de registrerte anmeldelsene, mens seksuallovbruddsakene var på 2 %. Sakene antas allikevel ut fra sin art og kompleksitet, særlig der barn er involvert og det må gjennomføres tilrettelagte avhør, å kunne påvirke antall saker

under etterforskning og ikke minst i de eldre saksgruppene. Sakene er erfaringsmessig tidkrevende å etterforske og de vil dermed kunne påvirke antall eldre saker under arbeid.

4,2,2 Påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker

Beholdningen av *påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker* har en noe annen utvikling enn de ikke påtaleavgjorte sakene. De senere år har det vært en svak, årlig stigning frem til toppåret 2015 med 88 583 saker. I 2016 har det skjedd en tydelig nedarbeiding av disse restansene til 82 806 ved utgangen av året, dvs. en reduksjon med 5 777 saker.

Alderen på disse restansene regnes fra anmeldelse registreres. Antallet eldre restanser er derfor av størst interesse. Ved utløpet av 2016 var antallet påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker eldre enn 12 måneder 37 561. Det er imidlertid fortsatt et stykke frem til den bedre restansesituasjonen som gjaldt for tre-fire år siden. Utviklingen i denne restansegruppen har vært som følger de siste fem år:

Tabell 12: Påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker eldre enn 12 måneder 2012-2016 JUS 089D

2012	2013	2014	2015	2016
34 189	36 790	38 369	40 684	37 561

Politidirektoratet har i Kommenterte STRASAK-tall 2016 gjort en interessant analyse av denne restansegruppen. En viser til denne, men refererer kort hovedfunnene:

Ca. 6 000 av de 37 561 sakene er saker stilt i bero. Dette foretas hvor antatt gjerningsperson ikke befinner seg i Norge. De legges til side i påvente av at vedkommende returnerer til Norge. Slike saker kan bli liggende lenge, i noen tilfeller helt til foreldelse.

I ca. 20 500 av sakene er det utferdiget tiltalebeslutning uten at det foreligger rettskraftige dommer. Mange saker er anket og avventer behandling i rettssystemet.

Omtrent 4 400 av sakene er sendt tingretten med begjæring om tilståelsesdom.

5 600 forelegg er utferdiget uten at disse er vedtatt eller på annen måte rettskraftig avgjort.

5. Inndragning

Det har i de senere år vært et mål å sikre økt inndragning for å frata gjerningspersonene utbytte fra straffbare handlinger. Riksadvokaten har i sine årlige mål- og prioriteringsrundskriv understreket at det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg og at inndragning er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.

Det foreligger ikke statistikk som viser hvor ofte det legges ned påstand om inndragning av utbytte. Strasak JUS 625 teller bare antall rettskraftige inndragningskrav for det enkelte år. Politidirektoratet opplyser i Kommenterte STRASAK-tall 2016 at antall rettskraftige krav om inndragning av utbytte (straffeloven 1902 §§ 34 og 34a, straffeloven 2005 §§ 67 og 69) kom på 1 164⁴ i 2016, mot 1 662 i 2015 og 1 970 i 2014, m.a.o. en betydelig nedgang i antall rettskraftige krav.

⁴ Den alminnelig tilgjengelige statistikk, JUS 625, inneholder for 2016 kun krav om inndragning av utbytte etter straffeloven 1902, ikke straffeloven 2005, og viser for øvrig marginalt lavere tall enn oppgitt av direktoratet (20 færre).

Inndratt beløp i 2016 kom på 140,4 millioner kroner. Beløpene er saksavhengige, og vil variere fra år til år.

6. Oppsummering av resultatene i 2016

Den gjennomsnittlige *oppklaringsprosenten* totalt for landet som helhet er 53,4 %, og nært opp til fjorårets resultat(53,8 %).

Gjennomsnittlige *saksbehandlingstid* for samtlige oppklarte saker fra kom i 2016 på 94 dager mot 95 i 2015.

Saksbehandlingstiden for *oppklarte voldssaker* med frist ble for landet som helhet 106 dager. Det er en markert tilbakegang fra 2015 (97 dager), og altfor langt unna målet om 90 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for *oppklarte saker, hvor gjerningspersonen er under 18 år*, er for landet som helhet 39 dager i 2016 mot 33 dager i 2015 og under den fastsatte fristen på 42 dager.

Restansesituasjonen er bedret i løpet av 2016. Restansene for ikke påtaleavgjorte saker var ved utgangen av fjoråret på 35 504 saker mot 37 415 ved årets begynnelse. Resultatet er imidlertid langt unna resultatkravet om ikke mer enn 30 000 saker. De eldste restansene – eldre enn 12 måneder – er brakt ned i 7 076 saker. Her var målet for 2016 ikke mer enn 6 000.

Antall rettskraftige *krav om inndragning av utbytte* er betydelig redusert i 2016.

7. Riksadvokatens vurderinger

De sentrale parametere og resultatkrav for straffesaksbehandlingen i politiet er få. Med utgangspunkt i disse er det gledelig å konstatere at den anmeldte kriminaliteten fortsetter å synke. At restansene også har gått ned er selvsagt positivt, men resultatkravene er ikke innfridd, og med den sterke oppmerksomhet mot restansene både fra Politidirektoratet og riksadvokaten forventet man bedre resultater. Nedgangen i anmeldt kriminalitet burde også gjøre oppgaven med å nedarbeide restanser lettere.

Saksbehandlingstiden for voldssakene med frist er nå blitt altfor lang. Årets resultat er det dårligste siden 2011, da det var på 111 dager, og må bedres i 2017.

Innføringen av en frist på 130 dager for voldtektssaker har ikke satt spor etter seg i saksbehandlingstiden. Det er mulig dette målet ble for ambisiøst når det faller sammen både med en krevende omorganisering i politiet og innføring av tilrettelagte avhør, som har vist seg å kreve ikke ubetydelige ressurser. Men uansett må det være en oppgave for politi og påtalemyndighet å bedre resultatet.

Politiets innsats mot organisert kriminalitet har riksadvokaten omtalt i sin årsrapport, og i utgangspunktet vises det til den. Det er ingen statistikk som måler innsatsen og resultatene, og en skal derfor være varsom med å forsøke å trekke opp de store, landsdekkende linjer. En er kjent med flere omfattende etterforskinger. Skal en legge noe til her, må det være ved å rette fingeren mot det lave antallet anmeldelser av menneskehandel, som ikke kan være sammenfallende med den reelle situasjon.

De lave tall for rettskraftig inndragning av utbytte er bekymringsfull, selv om statistikken er vanskelig å forholde seg til især fordi rettskraft inntreer en god stund etter politiets satsing, og således avspeiler innsats, eller redusert innsats, vel så mye forut for 2016.

Riksadvokaten har med dette pekt på flere sentrale utfordringer for straffesaksbehandlingen i politiet for inneværende år som en forutsetter at ikke minst politimestrene merker seg.

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat

Ingrid Wirum
kst. statsadvokat

Gjenpart: Politidirektoratet
Statsadvokatembetene
Politimestrene